

Jan Osíčka, 65599

SOC416 Kvalitativní interview a biografické techniky

Výsledky kvalitativního interview – Jak se žije lidem na podpoře.

Analýza rozhovoru:

Cíle výzkumu: Tématem výzkumu bude prozkoumání situace absolventů bez dosavadní delší pracovní zkušenosti, kteří jsou příjemci sociálních dávek. Tito lidé tvoří poměrně významnou část nezaměstnaných, přičemž zatím neměli možnost vytvořit si odpovídající pracovní návyky, přijmout strukturu času zaměstnaného člověka atd. Budeme se zajímat o to, jakým způsobem se tito lidé se svojí situací vyrovnávají, jaké strategie volí, aby ji změnili, jak tráví svůj čas a jak svoje postavení dlouhodobě nezaměstnaných absolventů vnímají, jak se jejich situace promítá do vztahů s okolím, jak o sobě přemýšlí, jaká jejich životní zkušenost.

Metoda: Vychází z interpretativního paradigmatu, přičemž konkrétní výzkumnou technikou bylo hloubkové tematické interview. Jeho základní struktura vycházela ze zaměření na výše definované respondenty v kontextu jejich životní situace, tj. měla být předpokladem k získání materiálu o zkušenostech, hodnotách a významech, jež jsou spojeny s aktuální situací respondentů.

Hlavní body:

- *sociální síť – vazby*
rodina – případné tlaky, vnímání v rodině, podpora – nepodpora ze strany rodiny, vztahy, očekávání,
vrstevníci – srovnání, je jejich stav výjimečný v jejich skupině, rozšiřuje se okruh jejich známých, mají ve srovnání se svými pracujícími vrstevníky – víc času, jiný druh starostí, jiný druh aktivit, proměny skupiny vrstevníků – je stabilní, přátelé - podpora – nepodpora z jejich strany
- *hodnoty* – spokojenost, nespokojenost, hodnocení situace, (pocit že jim utíká kariéra, rozvoj), vztah k vlastnímu vzdělání (praktické, uplatnitelné,...), jak vnímají obecně úspěšné lidi, jak vnímají starší lidi – neúspěšné (potkávají na ÚP), příčiny jejich situace – shoda náhod, nebo pocity, že udělali chybu, důsledek stavu společnosti
- *subjektivní pocit vyloučení* - cítí se vyloučení, jak nakládají s penězi – cítí nedostatek, projevuje se na vztazích s okolím fakt, že žijí z podpory,
- *práce* – jaká to byla zkušenost, role práce v životě, jaký význam (úlohu) jí přisuzují – v rámci aktuální situace, v rámci dlouhodobějšího horizontu,
- *sociální dávky – stát* – významy, které dávají těmto termínům, jak vnímají proces příjmu sociálních dávek
- *plány, cíle* – představy o budoucnosti, aspirace (pocit že jim utíká kariéra, rozvoj, pocity spokojenosti? apod.),
- *aktivity, každodenní starosti* – společenská participace, (sledování patologických jevů)

Aktivity, každodenní starosti

První oblastí, na kterou se zaměřím je každodenní život respondenta. Ten neprobíhá vzhledem k dostatku času nijak hekticky. Neexistuje ani žádná jasná strukturace času, kdy by určité aktivity probíhaly s jasnou periodizací. V podstatě hlavní náplní je internet.

Většinou se nasnídám, pověsím se na net. A tak nějak jako prolízám mejly, sem tam kouknu na nějakou tu nabídku práce. Já jsem na Xku (internetový portál) stálý správce, tak když je tam víc lidí tak tam vlezu abych to pohlídal, aby tam někdo nedělal bordel. Jinak se v podstatě furt flákám po netu.

Jiné aktivity během týdne se realizují jen občas. Jedinou činností, která se pravidelně opakuje je návštěva hudebního klubu o víkendech.

Sociální síť – vazby

Díky tomu, že internet je hlavním zájmem Karla, pramení z toho i to, že přátelé a známé nachází především tam.

Jsou tam lidi s kterými se znám tak čtyři pět let, s kterými pořádáme srazy, výlety a tak. Takové stálé jádro, které se za ty roky značně ztenčilo, ale pořád je a s těma se jako občas stýkáme.

Na okruh těchto známých jeho nezaměstnanost vliv neměla, jiné kamarády nemá, neboť ve škole příliš dobré vztahy neměl, což pramení asi zejména z jeho uzavřené povahy. Určitou podporu mu jeho přátelé poskytují a někdy jsou schopni mu nabídnout i pomoc

A jako ti přátelé, třeba ti někteří lidi z internetu, ty které bych jednoznačně označil za přátele, tak ti za mnou třeba přijdou a řeknou, tam a tam je volný místo, zkus to tam a tak.

ale opět zde narážíme na jeho povahu, kdy má problémy s čímkoliv, co považuje za nevhodné chování. Takže sám aktivně mezi svými přáteli příliš pomoc nehledá a nerad se vnucuje. Ví, že je to problém, který má vliv i na jeho trvající nezaměstnanost, neboť ho jeho neprůbojnost znevýhodňuje oproti jiným nezaměstnaným.

V podstatě by se dalo říct, že mají výhodu v tom, že mají silnější žaludek, případně nižší morální no nechci říct pudy, to není správné slovo, no dejme tomu níže posazené morální hodnoty než já, což je na jednu stranu relativní výhoda na druhou stranu nevýhoda, jenže kdo je za to odsoudí, nikdo, takže podstatě je to zase jenom můj vnitřní boj, že vlastně já mám určité morální hodnoty, které jsou na dnešní dobu už notně zastaralé a nekonvenční. Takže je to zase jenom můj problém, moje nevýhoda a můj boj. Zase z toho vyleze jenom to, že nad vším moc přemýšlím a moc si všechno komplikuju.

Situace v rodině se v současnosti významně změnila, neboť rodiče se rozvedli a otec, který měl s jeho nezaměstnaností problémy se odstěhoval. Jaký podíl na tom právě nezaměstnanost komunikačního partnera měla nevím. Momentálně tak tlak na jeho osobu žádný není. Co ovšem v současnosti řeší je dilema, zda odejít z domu kvůli práci třeba do Brna a nechat matku samotnou či nikoliv. Na druhou stranu spíš jde o určitý alibizmus, neboť jak sám říkal, má se k jeho matce nastěhovat její přítel, tudíž sama nezůstane.

Otázka: Jak jsi říkal, že by jsi tu nechtěl mamku nechat, takže jsi cítil nějakou odpovědnost? Ale teď když přijde ten její přítel, tak máš nějaký plán?

Odpověď: No nejdřív se jich na to budu muset zeptat. Ono v podstatě není co řešit, v Břeclavě není o co zakopnout, takže logicky útek někam jinam, ale já jsem právě takový ten člověk, který hodně řeší morální otázky a prostě takové to co je správné a není správné. A osobně mi tohle nepřijde zrovna správné říct adié, já prostě musím pracovat někde a ty si tady dělej co chceš, mě je to jedno. Zas by to byla otázka priorit, co postavit nad co.

Velké obtíže s tím, začít řešit v podstatě jakýkoliv problém, jsou ve velké nerozhodnosti, respektive v přílišném hledání problému ve všech řešeních. Netýká se to jen možnosti opustit domov, ale každé jiné alternativy, která by mohla změnit současný stav. Pokud jsme v rozhovoru narazili na nějaký způsob, kterým by se dala jeho situace řešit, zdůrazňoval vždy především problémové stránky té či oné varianty.

Co ale především nezaměstnanost ovlivňuje je osobní život a možnost najít si partnerku.

To má vliv většinou spíš jenom na ten osobní život, že většinou holky ztrácí zájem v tomhle případě. Seš bez práce, seš lůzr, nejseš zajímavěj – nashledanou.

Považuje to, že nemá partnerku spolu s prací za něco, co mu chybí nejvíc, ale na druhou stranu to vidí jako neřešitelný problém, neboť pokud nebude pracovat, tak si ji pravděpodobně nenajde. Podle něj je většina dívek materialisticky orientována a tudíž je pro ně jako nezaměstnaný nezajímavý. Kvůli tomu, že se navíc nepovažuje za atraktivního se vlastně sám předem vzdává snahy „něco podniknout“. V tomto případě tak jeho nezaměstnanost přímo působí omezujícím způsobem na sociální vazby.

Hodnoty

Jak jsem se již zmínil, sám o sobě Karel tvrdil, že je introvert, stydliví a nemá dostatek sebevědomí. To ovlivňuje výrazně především možnost změnit jeho současný stav. K tomu se navíc přidává pocit pesimismu a letargie z toho, že dlouhou dobu nemůže najít práci a začíná pociťovat určité smíření se svou situací.

...v poslední době mě to připadá nebo ono to tak je, že jsem upadl do takové letargie, prostě už takový pesimismus, že by vůbec někdy něco mohlo přijít. Protože čím víc člověk absolvuje konkurzů, tím víc je mu jasné, že absolventy bez praxe, nikdo za žádnou cenu nechce...

Spokojený se tedy rozhodně v žádném případě říct nedá, spíš bych řekl smířený. To sice není úplně taky to správné slovo, ale je rozhodně výstižnější než to spokojený. Spokojený s tímhle stavem člověk tak nějak logicky být ani nemůže. Spíš mě opravdu děsí ta možnost, že bych si na to opravdu mohl zvyknout a mohlo by to v tu spokojenost přejít. To už by byl opravdu patologický stav. Člověk by byl spokojený v tom a stalo by se z něho to na co všichni nadávají. Na dávky typu já na ty zmetky musím dělat v práci.

Dlouhodobá nezaměstnanost tak má hlavní podíl na tom, že Karel ztrácí chuť pokusit se svou situaci zlepšit, neboť z ní nevidí žádné východisko. Pokud má nějaký „plán“, co s tím udělat, opět se k tomu již předem staví velmi pesimisticky. Odůvodní si proč to ani nemůže vyjít a tak se o to ani nepokusí. Do takových postojů se ovšem výrazně promítá i samotná povaha Karel a nejen vliv nezaměstnanosti. Navíc ani sebe a své schopnosti nehodnotí příliš pozitivně.

No to je právě ta složitá věc, pro mě. Vždycky základ je prodat sám sebe. Což člověk s nižším sebevědomím jen tak neudělá a navíc, nevím jestli je to otázka sebevědomí, vždycky říkám, že mám spíš pocit, že já opravdu nemám co nabídnout. Řidičák na okrasu, jazykové znalosti nic moc, praxe žádná, co má člověk potom nabízet. A prostě cpát jim takové jako že, jsem pečlivý, dochvilný, spolehlivý a takové, to jsou věci které nabídne kde kdo. Jo takže čím se má člověk procpat.

Pokud vidí někde chybu, proč je v takové situaci, uznává, že by mohl mít lepší vzdělání. Studovat ovšem nemohl také kvůli nedostatku financí jeho rodičů.

...to mě už vždycky připadalo hodně drahý ta přihláška na vysokou školu. 500 za jednu školu, když by člověk chtěl víc, tak to už je zase moc peněz a to byl vždycky problém.

Otázka: A je to jeden z důvodů, proč jsi nešel rovnou na výšku?

Odpověď: Ano to je, ne-li jeden z hlavních. Jedna přihláška rovná se pět stovek, dvě tisícovka a to se potom násobí. Nehledě k tomu, že ty prachy už člověk neuvidí když ho nevezmou. Je to takový vyházování peněz z okna mi připadá.

Nicméně za vinu to rodičům nedává.

Jedinej koho bych mohl obviňovat, jsem já sám, že jsem neschopný člověk. Jako samozřejmě můžu říct, že kdybych měl vysokou školu, tak by bylo všechno jednodušší, ale prostě je to tak jak to je a teď jsem chtěl říct, já to neovlivním, mám tedy jistou možnost to ovlivnit. Ale zase ne tak vysokou jako ostatní

Vlastní vzdělání tak nehodnotí příliš dobře. Dnes pokud by se znovu rozhodoval, změnil by při výběru taktiku.

...v dnešní době bych to udělal tak jak, je to né normální ale mělo by být normální, tj. jít na ten úřad práce využít služeb toho informačního poradenského centra, kde vlastně oni nabízejí těm co jsou na základní škole možnost podle statistik zvolit obor po kterým je na trhu práce co největší šhánka.

Práce

Práce je pro Karla nutnou součástí života, která umožňuje přežít v tomto „*naturalistickém světě*“. Bere ji jako něco, čemu se nelze vyhnout a měla by být logickým navázáním na školu. Vysněné zaměstnání žádné nemá, ale nejraději by pracoval někde v kanceláři, čemuž odpovídá i jeho rekvalifikace.

Plány, cíle

Karel se považuje za člověka, který spíše improvizuje a příliš neplánuje.

Protože já tak nějak nejsem člověk, který by dokázal něco pořádně naplánovat. Opravdu jsem nějak takový notně a téměř ve všem improvizuje.

V současnosti ovšem uvažuje, jestli by neměl třeba navštívit psychologa, který by mu pomohl s jeho nízkým sebevědomím. Ovšem i v tomto případě jde spíš jenom o úvahu, která se neuskuteční, neboť opět se vyskytuje spousta problémů s tím spojených, kvůli kterým to Karel neprovede.

No vážně, vážně nad tím uvažuji už hodně dlouho, až teprve nedávno jsem si dal to práci že jsem zkoušel hledat na internetu, jak to vůbec v Břeclavi s psychologama je a nic pořádného jsme nenašel. Už jsem sice od jednoho kamaráda dostal tip jak se tam dostat k psychologovi. Stejně to je spíš taková hypotetická záležitost. Jako vím, že bych to měl udělat, vím, že my možná asi ani nic jiného nezbude, ale ještě se k tomu dokopat. Protože to je zase taková ta morální otázka jako každý ti v dnešní době řekne, že je to úplně normální, nemáš se za co stydět. Ale stejně člověk musí v sobě svést ten boj a říct si šmarja, proboha, já mám jít k psychologovi?

Otázka: Ale říkáš, že ti ten stav co je teď nevyhovuje jaký je teďka, práci chceš, tak pro to něco udělat?

Odpověď: Měl bych, no...Problém je možná zase v tom, že já jsem až takový moc velký flegmatik, takže já tím nechci říct, že mě to vyhovuje to, že jsem na úřadu práce a dostávám nějaký peníze, protože ty peníze jsou docela malé, hodně malé, ale prostě tak nějak občas je mi to opravdu široce jedno, že jsem bez práce, jsem na pracáku, někdy je mi to úplně jedno. Někdy z toho mám deprese a je to takový hodně smutný

U Karla se tak střídají období, kdy má chuť se svou situací něco udělat a řekne si co by to i mělo být, ale není schopen to dotáhnout do konce a dostává se do stavu kdy je mu to jedno. Nalezení nějakého řešení komplikuje i to, že Karel neví co by chtěl vlastně dělat a jak naložit se svým životem.

...V podstatě vážně tápu a nevím co se sebou, co dělat. Je to chyba, je mi to jasný, že je to chyba, ale pořádně nevím.

To už je zase...jak jsem řekl, nevím pořádně co sám chcu.

Shrnutí:

Karel jako nezaměstnaný, který je bez práce s přestávkami více jak čtyři roky, se nachází ve stavu, kdy přestává věřit v to, že se jeho situace obrátí k lepšímu. Sám to popisuje jako upadnutí do letargie a pesimizmu. Je to způsobeno neúspěchy při ucházení se o zaměstnání, které zase pramení z nedostatku praxe. Podle něj nemají absolventi žádnou šanci oproti jiným získat zaměstnání. Řešení by viděl v uzákonění povinnosti zaměstnávat ve firmách určité procento absolventů, jako je tomu např. u lidí se ZPS.

Snaha vyřešit nějak svoji nezaměstnanost je tak hlavní problém, kterému věnuje většinu své pozornosti. Z toho plynou i plány do budoucnosti. Přestože se Karel považuje za člověka žijícího spíše z minuty na minutu, tak určité představy má. Jeho pesimizmus ovšem je již dost výrazný a to v podstatě znemožňuje, aby se o cokoliv, co by to jeho situaci výrazně změnilo, pokusil, neboť již předem to považuje za odsouzené k neúspěchu.

Poněkud rozporně působí jeho tvrzení, že práci nedostane především proto, že je absolvent, ale na druhou stranu sám sebe vidí jako ne příliš perspektivního zaměstnance, neboť nepovažuje své schopnosti např. jazykové za dostatečné a sám přiznává, že se nediví, když zaměstnavatelé vezmou někoho jiného. Mají na to podle něj i právo a především jim to umožňuje vysoká nezaměstnanost. Dalším problémem je neprůbojnost, kdy nedokáže prodat ani ty vlastnosti, které má a tak se znevýhodňuje oproti ostatním. Přestože si uvědomuje tyto nedostatky, nemá dost odhodlání je odstranit. Vzniká tak jakýsi začarovaný kruh, kdy kvůli svým nedostatkům nemůže najít vhodné zaměstnání, což jej ovšem sráží čím dál více a není tak schopen tyto nedostatky odstranit.

Z dnešního pohledu už by při výběru svého vzdělání jednal jinak. Snažil by se informovat jaké obory jsou v kurzu a podle toho by se řídil. V době kdy se ovšem on skutečně rozhodoval, to určoval kromě jeho školních výsledků i zdravotní stav.

Přestože prošel rekvalifikací na administrativního pracovníka, tak původním oborem je prodavač. Toto zaměstnání, především pak v úseku potravin ale absolutně odmítá. To opět stěžuje jeho situaci.

Co jeho dlouhodobá nezaměstnanost neovlivnila jsou jeho vazby na přátele, neboť ty jsou navazovány především přes internet a zůstávají stabilní. Vzhledem ke své neprůbojnosti ovšem nedokáže příliš využít ani těchto kontaktů k nalezení práce.

Řešení jak konečně najít práci a změnit dosavadní život hledá Karel těžko i z toho důvodu, že neví co od života očekává a co vlastně chce dělat. Tato nevyjasněná představa o jeho životě mu brání v tom, najít v podstatě jakékoliv řešení, které by mu mohlo pomoci.